

■ INTERVIEW KLIMAATVERANDERING

Chris Julien, de denker van Extinction Rebellion, gaat gebukt onder de feiten

Klimaatfilosoof Om nieuwe actievoerders in te wijden in de achtergronden van de klimaatcrisis geeft Chris Julien lezingen. Zo 'bekeerde' hij onder meer Carice van Houten. Ligt hij weleens wakker van zijn rol als onheilsprofeet? „Ja, je haalt veel overhoop in de levens van mensen. Dat is heftig.”

Karel Smouter

17 september 2023 Leestijd 7 minuten

Luisteren 🎧

Leeslijst 📖

Foto Simon Lenskens

Wanneer Chris Julien (41) vanuit zijn woonkamer in Zaandam de tuin inloopt, loopt hij onder een kartonnen bordje door met daarop „facts”. Haast zoals sommige moslims onder een korantekst doorlopen. Is dit inderdaad een soort huiszegen? „Nou ja, het bord is daar een beetje terechtgekomen. Het is hiphopslang. Iets wat rappers tegen elkaar zeggen. Facts! Maar het heeft intussen wel die functie ja.”

Julien is een man die gebukt gaat onder de feiten. Letterlijk dus, wanneer hij zijn deur uitloopt om zijn - met beleid - verwilderde tuin te betreden. En figuurlijk, in de zin dat hij tijdens deze zomer een tijdje bewust wat rustiger aan moest doen, vanwege „te veel hooi op mijn vork”.

NRC sprak hem deze zomer driemaal om te begrijpen welke filosofie ten grondslag ligt aan de beweging die deze maand opnieuw het nieuws haalt door [dag in dag uit de A12 in Den Haag te blokkeren](#). De demonstranten stellen dat vol te houden totdat het kabinet besluit de 'fossiele subsidies' te stoppen. Julien was vorige week drie dagen bij het protest aanwezig en was ook afgelopen weekend van de partij.

Of je het nu genocide noemt of niet, dat klimaatverandering massamoord is, lijkt me

intussen evident

In het dagelijks leven werkt Julien voor Waag, een denktank die zoekt naar wat technologie kan bijdragen aan een duurzame, rechtvaardige samenleving. Tegelijkertijd promoveert hij op een ecofilosofie voor [het nieuwe klimaat](#). En hij is - hoewel niet langer officieel - intensief betrokken bij de Nederlandse tak van Extinction Rebellion (XR), waar hij officieus de rol van huisintellectueel vervult. In opiniestukken en op sociale media toont hij zich geregeld een vorser van het klimaatdebat. Zo is hij vaak kritisch op de media, die de ernst van het klimaatprobleem nog steeds onvoldoende onder ogen zouden zien. Als een medium bij een bericht over wéér een weerrecord een foto van vrolijke badgasten plaatst en niet van bijvoorbeeld een bosbrand of een dorstige vluchteling, is Julien doorgaans de eerste die aan de bel trekt.

Aspirant-actievoerders - onder wie tal van prominenten - worden geacht Juliens presentatie bij te wonen voor ze actief worden voor XR. Daarin loodst hij hen *slide* voor *slide* langs de afschrikwekkende feiten over klimaatverandering. Zijn naam dook bijvoorbeeld op toen actrice [Carice van Houten](#) in *NRC* over haar 'beking' tot de klimaatbeweging verhaalde. Julien drukte haar tijdens een lezing „heel kalm en feitelijk” met de neus op - inderdaad wederom - de feiten. De presentatie bestaat uit een veelheid aan grafieken en foto's van de rampen die zich nu al voltrekken als gevolg van de opwarmende aarde. De eerste *slide* bevat een deprimerende boodschap die de rest goed samenvat: *we are fucked*.

Gezeten in de tuin vloeit het gesprek van tips over hoe je tuin zo te verwilderen dat vogels en insecten zich welkom voelen naar de vraag hoe je die klimaatfeiten nu precies moet wegen. Het blijkt een kernvraag voor Julien, een die volgens hem bepalend is voor wat de wereld te doen staat.

i

Foto Simon Lenskens

Waar kijken we naar als we naar klimaatverandering kijken?

„Naar een vorm van grootschalig geweld, eigenlijk. Bij geweld denk je aan mannen die schreeuwen en met elkaar op de vuist gaan. Maar klimaatverandering is een vorm van *slow violence*. Er zijn zelfs mensen die zeggen dat het op genocide neerkomt. Dan kun je natuurlijk zeggen: tut, tut, tut, ik stap gewoon in mijn auto. Maar het is een vorm van institutioneel geweld.”

Ziet u het zelf ook als genocide?

„Ik denk dat je dat wel legitiem kunt stellen. Genocide is natuurlijk een discussabele term, omdat het gaat om geweld tegen bevolkingsgroepen. Je kunt je afvragen: welk volk wordt hier uitgeroeid? Maar in die vraag speelt ook 'witte onschuld' mee. Dat je het bestaan van een koloniale erfenis ontkent. Terwijl, als je naar de feiten kijkt, zie je dat dit geweld historisch gezien van het noorden richting het zuiden plaatsvindt. Dus of je het nu genocide noemt of niet, dat klimaatverandering massamoord is, lijkt me intussen evident.”

Sommige ethici noemen het een morele plicht om de plegers van massamoord een halt toe te roepen, desnoods met geweld. Als je zoals u ervoor kiest klimaatverandering als genocide of massamoord te zien, wat staat je dan te doen?

„Een van de uitgangspunten van XR is: *'No blaming and shaming, we're all part of a toxic system.'* Dat gaat bijvoorbeeld op voor de kritiek die je soms hoort dat onze actievoerders - zeker de prominenten - nog wel vliegen. Dat soort kritiek lijkt me niet zo vruchtbaar. Tegelijkertijd: je hebt natuurlijk mensen die door hun functie meer verantwoordelijkheid dragen dan anderen. Dus lijkt het me goed om de discussie wel met die hardheid te voeren. Als je bedenkt dat [Tata Steel](#) pas in 2030 zijn koers gewijzigd zal hebben, terwijl doorgaan op deze voet volgens berekeningen van wetenschappers die '[carbon mortality](#)' onderzoeken minstens [twintigduizend hittedoden](#) tot gevolg heeft. Ja, dan kun je je wel afvragen hoe dat opweegt tegen de negenduizend banen die je als leidinggevende zegt te willen beschermen. Of je dan als baas de juiste persoon voor die rol bent, zeg maar.”

Wandeling in Science Park in Amsterdam.

Foto Simon Lenskens

Maar je afvragen of iemand die - in uw visie - medeplichtig aan massamoord is wel op de juiste plek zit, is wat anders dan iemand met geweld van die plek verwijderen. Waar ligt voor u de grens?

„Natuurlijk, soms voel je wel aandrang of heb je haatfantasieën. Dan komt er een vliegtuig voorbij en voel je zoveel woede over de onverschilligheid waarmee mensen willens en wetens blijven bijdragen aan de opwarming van de aarde. Maar hoewel het moreel misschien te verdedigen valt en je er op korte termijn zelfs wel wat effect mee sorteert - als je tenminste bereikt dat het kwaad daardoor echt stopt - denk ik dat het weinig vruchtbaar is. Het levert tegenkrachten op in de samenleving die je nog verder van huis brengen. Uiteindelijk brengt het individualisme ons maar zo ver. Dus ook specifieke individuen verantwoordelijk houden, of zelfs straffen, helpt maar ten dele.”

De reflecties over geweld contrasteren met de uitbundige vogelzang in Juliens tuin. En eigenlijk ook met Julien zelf. De filosoof, die in nogal academische volzinnen formuleert, overtuigt doorgaans niet met oorlogsretoriek, maar met meer fijnzinnige bespiegelingen en - in zijn jargon - 'maatschappelijke interventies'.

Op 21 juni dit jaar organiseerde Julien bijvoorbeeld een [Midzomernachtviering](#), een groepswandeling door een stuk stadsnatuur nabij Amsterdam Science Park, een verzameling universiteitsgebouwen in Amsterdam Oost. De optocht voerde langs verschillende installaties waar kunstenaars en ecologen probeerden midden in de steenwoestijn natuurervaringen te creëren. De een trachtte een soort schuilplaats te maken voor als [de wolf](#) Amsterdam zou bereiken, de ander zette een kas neer waarin studenten met elkaar de zorg voor een aantal planten leerden dragen.

Tijdens de wandeling viel zijn status op binnen de klimaatbeweging. Hoewel hij - omdat hij rustig aan moet doen - niet vooropliep, werd hij voortdurend aangeklampt. Openhartig vertelde hij aan iedereen over zijn poging een burn-out te bezweren door taken over te dragen en de natuur op te zoeken.

Ook nu hij zijn officiële XR-bestuurstaken heeft neergelegd, wordt hij door de buitenwereld als gezicht en geweten van de Nederlandse tak van de beweging beschouwd. Toen XR onlangs in het tijdschrift [OneWorld](#) onder vuur werd genomen wegens het 'te witte' karakter van de beweging, was hij dan ook een van degenen die werd benaderd om op de kritiek te reageren. Het antwoord typeerde de manier waarop hij zich uitdrukt: „Inhoudelijk vond ik het her en der wat lastig om het te ontvangen.” Om de kritiek vervolgens in één beweging [te omarmen en te nuanceren](#).

Tijdens de groepswandeling toont hij trots de zaailingen uit eigen tuin die hij aan de kas langs de route heeft gedoneerd. Hoewel de installaties als tijdelijk laboratorium zijn neergezet, hoopt hij dat ze een lang leven beschoren zijn.

Na afloop van de wandeling door het Science Park draait Chris nog een dj-set bij café Polder.

Foto Simon Lenskens

In het licht van de wereldproblematiek waarover u zich zorgen maakt, lijken dit soort interventies nogal klein, bijna futiel. Toch maakt u zich niet alleen hard voor een eind aan fossiele subsidies, maar óók voor stadsnatuur.

„Deze plekken kunnen liefde aanwakkeren voor de natuur. Als je ergens van houdt, wil je daarvoor zorgen. Juist in het Science Park, waar het draait om harde wetenschap, is dat nodig. Het draagt bij aan iets wat we als rationele, verlichte mensen dreigen te verliezen. Kijk eens hoe de moderne mens deze ruimte voor zichzelf claimt en inricht. Wij zeggen hiermee, ook tegen het universiteitsbestuur: laat de schaarse groene ruimte nu eens open. En kijk wat er dan gebeurt.”

Een cursus, protesten en dit soort ‘interventies’ in het landschap. U lijkt voortdurend op zoek naar manieren om mensen tot inkeer te brengen. Is XR een soort klimaatkerk en bent u dan de pastoor?

Lachend: „Dat vind ik wel een mooie intersectie, eigenlijk. Het individu is niet het einde van de betekenisgeving. De klimaatramp die zich voltrekt, zorgt ook voor een gevoel van gemeenschap. Het is bij XR belangrijk dat we ook voor elkaar zorgen. We zijn een beweging van mensen en mensen zijn bij ons geen middel om een doel te verwezenlijken. Daarom checken we bij elkaar in voor iedere actie en vergadering. We willen van elkaar weten hoe we er die dag in staan, hoe we ons voelen.” Als iemand zich niet goed genoeg voelt, wordt hem of haar op het hart gedrukt de actie die dag even vanaf de zijlijn bij te wonen.

Driemaal wordt het gesprek in de tuin van Julien onderbroken: door een buurvrouw die een uitgeleend stuk gereedschap terug wil, door iemand die zich beklagt over de blaadjes die op de stoep vallen vanuit Juliens wilde tuin en door een buurman die uitgebreid over zijn operatie komt vertellen. „Dat is het mooie aan wonen in een volkswijk”, zegt Julien lachend na de derde onderbreking. „En belangrijk om te onthouden voor de klimaatbeweging: uiteindelijk zul je het met je burens samen moeten doen. Dat spreekt me wel aan in het beeld van een kerk of gemeenschap. Dat je ook samenwerkt met mensen die je niet snel zou uitzoeken.”

Chris Julien: „Ik neem even gas terug met mijn presentaties. Je haalt toch veel overhoop in de levens van mensen.”

Foto Simon Lenskens

Sommige nieuwe actievoerders spreken zelfs van een bekeringsmoment. Had u ook zo'n moment?

„Ik heb niet zo'n spectaculair bekeringsverhaal, maar er waren zeker momenten dat ik diep in mijn lichaam voelde: dit gaat mis. Ik zat bijvoorbeeld een keer op een station een artikel te lezen over hoe de opwarming van de oceanen een totale uitstervingsgolf onder water zou veroorzaken. De alomvattendheid van het probleem greep me toen ineens aan.”

Voor door de Verlichting gevormde geesten lijkt dit wellicht een paradox: dat je de feiten moet voelen voor je ze begrijpt. Voor Julien bestaat die paradox niet. Hij benoemt meermaals hoeveel hij leert van niet-westerse wereldbeelden. Als geboren Australiër toont hij zich vooral geïnteresseerd in inheems gedachtengoed. „De tegenstelling tussen hoofd en hart bestaat daar niet. Daar kunnen wij nog iets van leren.”

Ligt u weleens wakker van de verantwoordelijkheid die de rol van onheilsprofeet met zich meebrengt? Al die mensen die door een presentatie van u 'bekeerd' zijn en misschien wel in een klimaatdepressie belanden...

„Ja, daarom neem ik nu even gas terug met mijn presentaties. Je haalt toch veel overhoop in de levens van mensen. Dat is soms best heftig. Maar ik ben ervan overtuigd: pas als je de wanhoop over ons uitsterven in je binnenste voelt, kun je echt in actie komen.”

→ **Lees ook**

Extinction Rebellion blokkeert niet langer alleen snelwegen, maar voert ook een traditionele lobby

→ **Lees ook**

De mensheid 'moet eerst leren goed uit te sterven'

Een versie van dit artikel verscheen ook in [de krant van 18 september 2023](#).

Delen

Mail de redactie

KLIMAATVERANDERING

× Ontvolg

Angst voor migratie door klimaat is overdreven

22 uur geleden

De Friese boer die de benzineauto uit Europa verdreef - of toch niet?

1 maart 2025

NRC

[Over ons](#)
[Werken bij](#)
[Auteursrecht](#)
[Privacy](#)
[Leveringsvoorwaarden](#)
[NRC Code](#)
[Onze app](#)
[Archief](#)
[Adverteren](#)
[E-book](#)

Contact

[Redactie](#)
[Opinieredactie](#)
[De ombudsman](#)
[Colofon](#)
[AdSales](#)
[Klantenservice](#)
[Familieberichten](#)

Mijn NRC

[Neem een abonnement](#)
[Inloggen](#)
[Account aanmaken](#)
[Digitale krant](#)
[Mijn leeslijst](#)
[Mijn abonnementen](#)
[Service & bezorging](#)
[Nieuwsbrieven](#)
[Privacyvoorkeuren](#)

NRC-websites

[Mediahuis NRC](#)
[NRC Carrière](#)
[NRC Webwinkel](#)
[NRC Lezersfonds](#)

